

„Obraz Autoportretu” („Dziś są moje urodziny”, 1990)

- Autor Tadeusz Kantor
- Czas powstania 1989–1990 (obiekt do spektaklu, który powstawał od października 1989 do początku grudnia 1990)
- Numer inwentarzowy rama i tło — CRC/VII/505/1-5, podest — CRC/VII/506, paleta — CRC/VII/505/6, pędzel — CRC/VII/505/7
- Muzeum [Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka](#)
- Tematy [teatr](#), [znane postaci](#), [śmierć](#)
- Materiał [tkanina](#), [włosie naturalne](#), [lakier](#)
- Prawa do obiektu Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka
- Prawa do wizerunków cyfrowych © wszystkie prawa zastrzeżone, Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka
- Digitalizacja RPD MIK, projekt Wirtualne Muzea Małopolski
- Tagi [scenografia](#), [teatr](#), [autoportret](#), [Tadeusz Kantor](#), [Teatr Cricot 2](#), [2D](#), [© wszystkie prawa zastrzeżone](#)

Prezentowany obiekt powstał dla spektaklu Teatru Cricot 2 *Dziś są moje urodziny*, nad którym artysta pracował od października 1989 do początku grudnia 1990 roku. Tadeusz Kantor zmarł po jednej z ostatnich prób, 8 grudnia 1990 roku. Premiera odbyła się wkrótce potem, w styczniu 1991 roku w Théâtre Garonne w Tuluzie, następnie spektakl pokazywany był w 22 miastach na całym świecie aż do czerwca 1992 roku.

Miejszem akcji spektaklu jest pracownia artysty przeniesiona na scenę. W Przewodniku spektaklu czytamy: „Rzecz dzieje się na scenie. / Realnie. Załóżmy! / Postanowiłem zamieszkać na scenie — / mieć łóżko, stół, krzesła / i oczywiście obrazy. Moje. / Często wyobrażałem sobie / swoje mieszkanie w teatrze, / w środku, niemal na scenie — / nie w hotelu. / A więc mój — jak ja to nazywam — / Biedny Pokoik Wyobraźni — / na scenie. / Muszę go urządzić. / Nie powinien wyglądać jak dekoracja. / Zgromadzić na scenie / przedmioty z mojego pokoju. / Tak jakbym zrobił, / gdybym rzeczywiście postanowił / mieszkać i żyć (!) na scenie. / Więc: łóżko, stół, krzesło, / drzwi (ważne), / piecyk z rurą, / no i »płótna«, na sztalugach. / POKÓJ. / Mój. / Własny. / Prywatny. / Jedyne miejsce w tym świecie / rządzonym bezwzględными prawami / masowości, powszechności / społeczności. / (...) gdzie zaszczone społeczeństwem / indywidualium ludzkie, człowiek, / może się schronić (...)”^[1].

Obszar akcji scenicznej został przez Kantora skonstruowany za pośrednictwem trzech dużych ram, przypominających ramy obrazu. Ustawione w tylnej części sceny były elementem, przez które postaci przedstawienia przedostawały się z zasnutego czarnym płótnem tła na deski sceniczne. Największa rama usytuowana była centralnie, dwie diagonalnie po bokach. Jedną z nich, po lewej stronie, stanowił interesujący nas tutaj Obraz Autoportretu; drugą, po stronie prawej — *Obraz Infantki*.

Na uroczystości urodzinowej pojawią się członkowie rodziny Kantora, wybrani artyści, postaci z wcześniejszych sztuk Teatru Cricot 2 oraz postaci odnoszące się do dyskursu z historią powszechną (głównie II wojna światowa), jaki Kantor prowadził w swej twórczości od dłuższego czasu. Pojawienie się na scenie tych postaci z pamięci i wspomnień artysty, ale także z jego wyobraźni i marzeń wiąże się za każdym razem z przekraczaniem ram obrazów ustawionych na scenie, dzięki którym mogły ponownie ożyć i zaistnieć.

Obraz Autoportretu był obiektem mającym powodować bezpośrednie odniesienia do postaci Tadeusza Kantora — Właściciela Biednego Pokoju Wyobraźni, który w spektaklu miał zasiadać z przodu sceny przy stoliku. Należy podkreślić, że spektakl ten, podobnie jak poprzedni — *Nigdy tu już nie powróce* (1988), jest wyznaniem osobistym Kantora. Artysta, jego życie, intymność i lęki stanowią materię spektaklu. Grany przez Andrzeja Wełmińskiego Autoportret Właściciela Biednego Pokoju Wyobraźni został wyposażony w atrybuty silnie kojarzone z postacią Kantora, jak kapelusze, szal, garnitur, a przede wszystkim aktor przejął jego sposób bycia, gesty, manierę mówienia.

Postać twórcy została w spektaklu zduplikowana dwukrotnie: przez omawiany Autoportret Właściciela Biednego Pokoju Wyobraźni oraz przez Cień Właściciela Biednego Pokoju Wyobraźni, grany przez Lorianu della Rocca.

Gra Autoportretu odbywała się przeważnie w obrębie jego ramy, gdzie aktor zasiadał na krześle nieopodal palety malarskiej. Dokonywane przez niego (podobnie jak przez pozostałe postaci przedstawienia) cykliczne przekraczanie ramy jest związane z jedną z najważniejszych idei spektaklu. Jest nią prowadzona na wielu płaszczyznach gra pomiędzy realnością i iluzją, fikcją. Dyskurs przenikania się fikcji i rzeczywistości pojawia się również na płaszczyznach powstających równolegle obrazów, między innymi: „Jakaś postać wypadła z obrazu i okazało się, że była tylko fikcją” (1990). Specyficzny dla tego spektaklu zabieg bycia w obrazie i jednocześnie poza nim interesował Kantora niezwykle intensywnie także na polu malarstwa, na przykład w jego obrazach z cyklu *Umarła klasa* (1982–1983) czy *Dalej już nic* (1988–1989).

Obiekt nawiązuje w swojej formie do sztalugi malarskiej, na której został ustawiony obraz w grubych drewnianych ramach. Deski z surowego drewna pokryto szarą farbą akrylową. Drewniane ramy miały być „biedne”, postarzone i sprawiać wrażenie, że się „ledwo trzymają”. Głębię obrazu tworzy czarne płótno na metalowej konstrukcji, które staje się jednocześnie tłem dla „żywego obrazu” rozgrywającego się na drewnianym podeście. Należy podkreślić, że użyty tu wzór składanego, drewnianego krzesła zastosował artysta po raz pierwszy już w spektaklu *Wariat i zakonnica* Teatru Cricot 2 (1963). Proszę zwrócić uwagę na drewnianą, oszronioną srebrną farbą paletę z otworem na palce, na której znajduje się imitacja farby malarskiej w kolorach: różowym, czerwonym i granatowym.

Szczegółowy opis wykorzystanych materiałów i techniki wykonania. Rama i tło: drewno pomalowane

bejcą, metal lakierowany, tkanina (płótno), kółka; podest: drewno pomalowane bejcą, lakier, tkanina; kółka; paleta: drewno pokryte polichlorkiem winylu i pomalowane akrylem; pędzel: drewno i metal pomalowane akrylem, włosie naturalne.

Opracowanie: Małgorzata Paluch-Cybulska (Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka), © wszystkie prawa zastrzeżone

Zobacz również: [spektakl *Dziś są moje urodziny*](#)

[1] T. Kantor, *Mój pokój na scenie*, [w:] T. Kantor, *Pisma*, t. 3: *Dalej już nic... Teksty z lat 1985–1990*, wyb. i oprac. K. Pleśniarowicz, Wrocław–Kraków 2004–2005, s. 232.

Nagrywanie, dokumentowanie

Odtworzenie pracy Kantora nad spektaklami jest możliwe m.in. dzięki zapisom wideo prób, które były nagrywane na prośbę artysty, począwszy od spektaklu [*Niech szczęzną artyści*](#), zrealizowanego w 1985 roku. Do spektaklu *Dziś są moje urodziny* zarejestrowano na przykład ponad 48 godzin prób.

Na pewnym etapie swojej pracy Kantor zaczął przykładać ogromną wagę do dokumentowania i porządkowania swoich realizacji i zbiorów.

Wszystkie nagrania prób spektakli Teatru Cricot 2 można oglądać w [Archiwum Cricoteki w Krakowie przy ulicy Kanoniczej 5](#).

Opracowanie: Małgorzata Paluch-Cybulska (Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka), Redakcja WMM, © wszystkie prawa zastrzeżone

Zobacz obiekty powstałe do spektaklu *Dziś są moje urodziny* w kolekcji Wirtualnych Muzeów Małopolski:

[Obraz „Infantki”](#)

[Obraz „Autoportret”](#)

[Czołg](#)

[Stolik Artysty](#)

Tagi: [Tadeusz Kantor](#), [teatr](#), [Teatr Cricot 2](#), [dokument](#), [Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka](#), © wszystkie prawa zastrzeżone